

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA THƯ VIỆN THÔNG TIN**

**CÔNG TÁC ĐÀO TẠO
KỸ NĂNG THÔNG TIN CHO SINH VIÊN
TẠI MỘT SỐ THƯ VIỆN ĐẠI HỌC Ở HÀ
NỘI**

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN: THS. VŨ DƯƠNG THÚY NGÀ

SINH VIÊN THỰC HIỆN : TRẦN THỊ THU HƯỜNG

LỚP : THƯ VIỆN 39B

HÀ NỘI – 2011

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt quá trình thực hiện đề tài, tôi đã nhận được sự hướng dẫn tận tình của cô giáo - Th.S Vũ Dương Thúy Nga cùng sự giúp đỡ của các thầy giáo, cô giáo, các cán bộ thư viện và bạn bè.

Nhân đây, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến cô giáo - Th.S Vũ Dương Thúy Nga, người đã tận tình hướng dẫn tôi trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành đến các thầy, cô giáo bộ môn trong Khoa Thư viện - Thông tin trường Đại học Văn hóa Hà Nội, các cô chú cán bộ thư viện tại Trung tâm thông tin thư viện trường Đại học Quốc gia Hà Nội, Đại học Sư phạm Hà Nội, Đại học Luật Hà Nội, Đại học Y tế công cộng, Đại học Văn hóa Hà Nội đã ủng hộ tôi hoàn thành đề tài này.

Qua đây, tôi xin gửi lời cảm ơn sâu sắc đến gia đình và bạn bè thân thiết đã hỗ trợ tôi hoàn thành đề tài của mình.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng nhưng do khả năng và thời gian có hạn nên khóa luận không tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Kính mong được sự góp ý của các thầy, cô giáo, các cô chú cán bộ thư viện và toàn thể các bạn sinh viên để bản khóa luận được hoàn thiện hơn.

Hà Nội, ngày 1 tháng 5 năm 2011

Sinh viên thực hiện

Trần Thị Thu Hoàng

MỤC LỤC

Mở đầu

1. Lý do chọn đề tài..... 1
2. Lịch sử vấn đề..... 3
3. Đối tượng, Phạm vi nghiên cứu..... 4
4. Mục đích nghiên cứu..... 5
5. Phương pháp nghiên cứu..... 5
6. Kết cấu của đề tài 5

Chương 1: Vai trò của công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên

- 1.1 Khái niệm 7
 - 1.1.1 Khái niệm kỹ năng thông tin 7
 - 1.1.2 Khái niệm công tác đào tạo kỹ năng thông tin..... 9
- 1.2 Vai trò của công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên 11

Chương 2: Thực trạng công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại các thư viện đại học ở Hà Nội

- 2.1 Khái quát về đối tượng người dùng tin là sinh viên đại học trên địa bàn Hà Nội 17
- 2.2 Chương trình đào tạo kỹ năng thông tin tại một số thư viện đại học ở Hà Nội 19
- 2.3 Thực trạng công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại các thư viện đại học ở Hà Nội 21
 - 2.3.1. Kết quả điều tra, phỏng vấn..... 21
 - 2.3.2. Nguyên nhân dẫn đến thực trạng..... 37

Chương 3: Các giải pháp nhằm tăng cường và nâng cao chất lượng công tác đào tạo kỹ năng thông tin tại các thư viện đại học ở Hà Nội

3.1 Các giải pháp nhằm tăng cường và nâng cao chất lượng công tác đào tạo kỹ năng thông tin tại các thư viện đại học ở Hà Nội.....	40
3.1.1 Xây dựng và phát triển bộ khung chuẩn về kỹ năng thông tin.	40
3.1.2 Đa dạng hóa các hình thức triển khai công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho người dùng tin tại các thư viện đại học ở Hà Nội	45
3.1.3 Nâng cao trình độ của cán bộ thư viện đặc biệt là người làm công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho người dùng tin tại các thư viện đại học. Nâng cao vai trò của cán bộ tham khảo trong các thư viện	49
3.2 Một số kiến nghị cụ thể:	
3.2.1 Đối với các Bộ, ngành.....	53
3.2.2 Đối với các trường đại học trên địa bàn Hà Nội	53
Kết luận	57
Tài liệu tham khảo	59
Phụ lục	
1. Mẫu phiếu điều tra bằng bảng hỏi	
2. Bài tập tìm kiếm sách điện tử (trường Đại học Y tế công cộng)	
3. Đề thi thử khai thác và sử dụng Internet (trường Đại học Sư phạm Hà Nội)	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Cuộc cách mạng thông tin đã làm thay đổi sâu sắc mọi lĩnh vực đời sống xã hội và hình thành xã hội thông tin. Sự phát triển mạnh mẽ các nguồn tin, công nghệ viễn thông cho phép việc trao đổi thông tin trở nên thuận lợi và nhanh chóng, tạo điều kiện cho mọi tầng lớp xã hội truy cập thông tin rộng rãi. Cùng với sự phát triển vượt bậc của khoa học và công nghệ, hiện tượng “Bùng nổ thông tin” đang diễn ra trên phạm vi toàn cầu cho nên người dùng tin có thể dễ dàng tìm thấy rất nhiều thông tin cho một vấn đề mà họ cần bằng nhiều cách, nhiều phương tiện khác nhau (cả truyền thống và hiện đại) nhưng cũng đồng thời gặp không ít khó khăn trong việc tiếp nhận và sử dụng thông tin hiệu quả cho công việc. Trong khi đó, thị trường lao động hiện nay đòi hỏi những người năng động nhạy bén, biết tiếp cận, xử lý và sử dụng thông tin một cách hợp lý, hiệu quả. Con người sẽ gặp phải rất nhiều khó khăn nếu không có khả năng làm việc với thông tin.

Một yếu tố quan trọng hỗ trợ giải quyết tất cả vấn đề trên chính là kỹ năng thông tin (Information Literacy). Ông Hoàng Ngọc Vinh, Vụ trưởng Vụ Giáo dục chuyên nghiệp, Bộ Giáo dục và Đào tạo khi trả lời phỏng vấn về động thái cần phải có để tối ưu hóa nguồn nhân lực đã khẳng định: “Ba yếu tố con người trong xã hội hiện đại cần phải có là: kỹ năng thông tin, phương pháp tư duy và ngôn ngữ”. Trong đó, kỹ năng thông tin được nhấn mạnh là yếu tố hàng đầu.

Kỹ năng thông tin đóng một vai trò rất quan trọng trong xã hội, ở bất kỳ nền kinh tế nào, quốc gia nào, nó không chỉ giúp con người làm việc hiệu quả mà còn giúp con người nắm bắt kịp thời những thông tin mang tính thời sự và đáp ứng được nhu cầu học tập suốt đời. Ngay cả Tổng thống Bush đã từng

kêu gọi người Mỹ cần phải nhận thức được tầm quan trọng của thông tin và phạm vi của những nguồn thông tin có sẵn thông qua đài phát thanh, truyền hình và Internet. Ông tuyên bố rằng: *“Ngoài những kỹ năng cơ bản về đọc, viết và số học, thì kỹ năng thông tin cũng quan trọng không kém, là công cụ cần thiết để sinh viên tận dụng lợi thế của thông tin sẵn có cho họ”* [21]. Kỹ năng thông tin tuy không phải là vấn đề mới mẻ trên thế giới nhưng đối với xã hội Việt Nam nói chung và ngành giáo dục Việt Nam nói riêng thì nó vẫn đang là vấn đề gây nhiều tranh cãi và có nhiều quan điểm khác nhau mà chưa đi đến sự thống nhất.

Trong bối cảnh hiện nay, ngành giáo dục Việt Nam, trong đó có giáo dục đại học, đang tiến hành đổi mới phương pháp dạy và học để có thể bước cùng nhịp với các nền giáo dục tiên tiến trên thế giới. Những yêu cầu của đổi mới giáo dục, với những tiêu chí như lấy người học làm trung tâm, phát triển tính độc lập – sáng tạo của sinh viên... đòi hỏi phải có sự tham gia ngày càng tích cực và sâu sắc của thư viện đại học. Thư viện đại học đóng góp một phần rất quan trọng trong việc mở cánh cửa thông tin để giúp sinh viên và giảng viên tự chủ trong việc tìm được thông tin phù hợp, hỗ trợ nhu cầu giảng dạy, học tập và nghiên cứu của họ. Thư viện đảm bảo rằng những nguồn lực thông tin và dịch vụ của thư viện sẽ đem lại lợi ích tốt nhất cho bạn đọc. Tuy nhiên, các nguồn thông tin tư liệu của thư viện ngày càng đa dạng, từ các nguồn tin truyền thống đến các loại hình tài liệu hiện đại như các cơ sở dữ liệu trực tuyến, các CD-ROMs và Internet. Việc tra cứu các nguồn thông tin này ngày càng phức tạp, đòi hỏi người sử dụng phải có những hiểu biết căn bản về thư viện cũng như có các kỹ năng nhất định. Bên cạnh đó, sự ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong thư viện đòi hỏi người đọc cần có các kiến thức và kỹ năng để có thể sử dụng các trang thiết bị và tiện nghi thư viện một cách phù hợp. Trong khi đó, nhu cầu và nền tảng tri thức của người sử dụng,

cụ thể là sinh viên có sự khác nhau. Không phải sinh viên nào cũng có những hiểu biết về thư viện hiện đại và có kỹ năng thông tin giống nhau. Sinh viên sẽ không có khả năng làm việc một cách hiệu quả trong môi trường học tập chủ động mà cán bộ giảng dạy đang cố gắng tạo nên, trừ khi họ có kỹ năng thông tin. Vì vậy, công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại các thư viện đại học là hết sức cần thiết. Nhận thức được tầm quan trọng và ý nghĩa thực tiễn của công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại các thư viện, tôi mạnh dạn thực hiện đề tài “*Công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại một số thư viện đại học ở Hà Nội*”. Qua đề tài này, tôi mong được đóng góp tiếng nói khẳng định tầm quan trọng của kỹ năng thông tin, đồng thời đưa ra một số đề xuất nhằm tăng cường và nâng cao chất lượng công tác đào tạo kỹ năng thông tin tại các thư viện đại học trên địa bàn Hà Nội nói riêng và ở Việt Nam nói chung.

2. Lịch sử vấn đề

“Xã hội thông tin” hình thành làm nguy cơ bùng nổ thông tin tăng cao. Ngay từ những năm 70 của thế kỉ XX, thuật ngữ “Kỹ năng thông tin” (Information Literacy) bắt đầu được hình thành và ngày càng trở nên quan trọng. Hoa Kỳ là nước đã bỏ ra rất nhiều công sức để nghiên cứu về kỹ năng thông tin. Rất nhiều hội nghị, hội thảo cũng đã được tổ chức: Năm 2004, thư viện Đại học Brunei Darussalam phối hợp với Hội thư viện Brunei tổ chức một hội thảo về kỹ năng thông tin với sự tham gia của nhiều nước trong khu vực Đông Nam Á. Trên thế giới, việc giáo dục nhận thức về kỹ năng thông tin đã được chú trọng đưa vào chương trình đào tạo từ lâu. Cuối thế kỉ XX, trường Đại học Bridgeport ở Mỹ đã đưa việc đào tạo kỹ năng thông tin vào chương trình đào tạo cho sinh viên. Sau này là Đại học Tây Sydney (Australia) và rất nhiều trường đại học có danh tiếng trên thế giới cũng đưa kỹ năng thông tin vào chương trình đào tạo và mang lại nhiều hiệu quả.

Ở Việt Nam, kỹ năng thông tin chỉ bắt đầu được quan tâm từ những năm đầu của thế kỉ XXI, bên cạnh một số công trình nghiên cứu lấy tên gọi Kiến thức thông tin [1, 2, 3, 5] , đã có công trình khác nghiên cứu về Kỹ năng thông tin [4]. Mặc dù các công trình đều thể hiện những quan điểm riêng của mình về cách dịch thuật ngữ “Information Literacy” nhưng tựu chung lại đều xoay quanh nội dung giáo dục nhận thức về kỹ năng thông tin để từ đó tiến tới nâng cao kỹ năng thông tin cho mọi người. Nhìn chung, vai trò của kỹ năng thông tin vẫn chưa được nhận thức một cách đầy đủ và thấu đáo. Hầu hết thư viện các trường Đại học, Cao đẳng trong cả nước đều chưa đặt việc giáo dục kỹ năng thông tin vào đúng vị trí của nó. Sinh viên vẫn còn hạn chế trong việc nhận thức về kỹ năng thông tin. Hiện nay kỹ năng thông tin vẫn là một nội dung mới mẻ, thu hút sự quan tâm của giới học thuật ở Việt Nam.

3. Đối tượng, Phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu: Khóa luận đi sâu nghiên cứu về công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại các thư viện đại học ở Hà Nội, khái niệm, ý nghĩa, thực tiễn.

Phạm vi nghiên cứu: Điều tra và phỏng vấn ngẫu nhiên 300 sinh viên hệ đại học chính quy từ năm thứ nhất đến năm thứ tư là đối tượng người dùng tin tại các thư viện đại học:

- Đại học Quốc gia Hà Nội
- Đại học Sư phạm Hà Nội
- Đại học Luật Hà Nội
- Đại học Y tế công cộng
- Đại học Văn hóa Hà Nội

4. Mục đích nghiên cứu

Từ việc tìm hiểu, đánh giá về thực trạng công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại một số thư viện đại học trên địa bàn Hà Nội, khóa luận đề xuất một số giải pháp nhằm tăng cường và nâng cao chất lượng công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại các thư viện đại học ở Hà Nội. Để họ có những kiến thức và kỹ năng cần thiết trong việc tìm kiếm, sử dụng thông tin hiệu quả phục vụ cho việc học tập và nghiên cứu. Đồng thời góp phần nâng cao hiểu biết và kỹ năng thông tin cho bản thân.

5. Phương pháp nghiên cứu

Trong phạm vi đề tài, chúng tôi sử dụng phương pháp luận: chủ nghĩa duy vật biện chứng, chủ nghĩa duy vật lịch sử.

Ngoài ra, chúng tôi sử dụng một số phương pháp nghiên cứu cụ thể như:

Phân tích – tổng hợp tài liệu

Phỏng vấn bán tiêu chuẩn: đối tượng phỏng vấn là một số sinh viên hệ Đại học chính quy đang theo học tại năm trường.

Điều tra bằng bảng hỏi: đối tượng là sinh viên hệ Đại học chính quy từ năm thứ nhất đến năm thứ tư đang theo học tại năm trường.

Quan sát: ngẫu nhiên, hướng tới đối tượng nghiên cứu là sinh viên của năm trường.

6. Kết cấu của khóa luận

Ngoài các phần như: Mục lục, mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo, phụ lục khóa luận gồm có 3 chương:

Chương 1: Vai trò của công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên

Chương 2: Thực trạng của công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại các thư viện đại học ở Hà Nội.

Chương 3: Các giải pháp nhằm tăng cường và nâng cao chất lượng công tác đào tạo kỹ năng thông tin cho sinh viên tại các thư viện đại học ở Hà Nội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

TIẾNG VIỆT

1. Lê Văn Việt (2008), “*Đẩy mạnh công tác nghiên cứu và phổ biến kiến thức thông tin ở Việt Nam*”, Thông tin & Tư liệu, Số 3, Tr. 9-13.
2. Nghiêm Xuân Huy (2006), “*Kiến thức thông tin với giáo dục đại học*” : Kỉ yếu hội thảo khoa học, Trường ĐHKHXH&NV, ĐHQG, Hà Nội.
3. Nguyễn Hoàng Sơn (2001), “*Tìm hiểu khái niệm kiến thức thông tin góp phần đảm bảo chất lượng cử nhân chuyên ngành khoa học thông tin thư viện*”: Kỉ yếu hội thảo khoa học chuyên ngành thông tin thư viện lần thứ nhất nhân dịp 5 năm thành lập bộ môn thông tin-thư viện ĐHKHXH&NV.- H.: ĐHQGHN, Tr. 86 - 109.
4. Nguyễn Huy Chương, Nguyễn Thanh Lý (2006), “*Những tiêu chuẩn kiến thức thông tin trong giáo dục đại học Mỹ và các chương trình đào tạo kĩ năng thông tin cho sinh viên tạo trung tâm thông tin thư viện ĐHQGHN*”: Kỉ yếu hội thảo khoa học ngành thông tin-thư viện.- H.: ĐHQGHN, Tr. 92
5. Nguyễn Văn Hành (2006), “*Kiến thức thông tin và vai trò của người cán bộ thông tin – thư viện*” : Kỉ yếu hội thảo khoa học, Trường ĐHKHXH&NV, ĐHQG, Hà Nội.
6. Viện ngôn ngữ học (2006), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Từ điển bách khoa Hà Nội.
7. Trần Thị Quý (2008), “*Phát triển nguồn nhân lực thông tin thư viện của các trường đại học ở Hà Nội, đáp ứng yêu cầu đổi mới đất nước*” : Kỉ yếu hội nghị thư viện các trường đại học, cao đẳng lần thứ nhất, Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch, Bộ Giáo dục và Đào tạo, Hà Nội.
8. Trần Mạnh Tuấn (2006), “*Nội dung kiến thức thông tin – Information Literacy*”, Bản tin thư viện – công nghệ thông tin, Tr. 21-27.

9. Trương Đại Lượng (2007), “*Một số kỹ năng và yêu cầu trong trao đổi cá biệt với người dùng tin*”, Thư viện Việt Nam, Số 11, Tr.24-27
10. <http://dictionary.bachkhoatoanthu.gov.vn/>
11. <http://oxford.dictionnary.org/>
12. <http://thuvien.net>
13. <http://vietnamlib.net/>
14. <http://www.google.com.vn/>
15. <http://www1.agu.edu.vn/teachnet/cms/trangchu/index.htm>

TIẾNG ANH

16. Association of College and Research libraries (2000). *Information Literacy Standard for Higher Education*. American Library Association, Chicago.
17. Orr, D., Appleton, M., & Wallin, M. (2001). *Information Literacy and flexible delivery: Creating a conceptual frameword and model*. Journal of Academic Librarianship, 27 (6), 457 – 463.
18. Julien, H. (2000), *Information Literacy intruction in Canadian academic libraries: longitudinal trends and international comparisons*, College and Research Libraries, Vol. 61 No.6, pp.510-23.
19. Spitzer, Eisenberg, và Lowe, 1998, tr. 22
20. <Http://ala.org/ala/>
21. <Http://www.informationliteracy.org.uk/>